

ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ՝
ԱՄԲԻՈՆ՝
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝

Կենսաբանության, քիմիայի և աշխարհագրության
Աշխարհագրության և նրա դասավանդման մեթոդիկայի
Լանդշաֆտային պլանավորում

**ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԱԿԱՆ ԹԵԶ
ԹԵՄԱ՝ Լանդշաֆտային պլանավորման
մեթոդաբանությունը եվ փորձը հանրակրթական
դպրոցներում**

ՈՒՍԱՆՈՂ՝ *Ալա Սաղաթեյան*
ՂԵԿԱՎԱՐ՝ *Աշխարհագրական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր Աշոտ Խոնեցյան*

ԵՐԵՎԱՆ 2022

Բովանդակություն

- ❖ **ԳԼՈՒԽ 1. ԼԱՆՂԱՓՏԱՅԻՆ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ /գույքագրում/**
 - ❖ 1.1 Լանդշաֆտային պլանավորման մեթոդաբանության զարգացումը
 - ❖ 1.2 Լանդշաֆտագիտության հետազոտության մեթոդները
 - ❖ ա. Դաշտային (ստացիոնար դիտարկումներ, կամերալ մշակում
 - ❖ բ. Քարտեզագրական (Քարտեզներ ընթերցում, երկարությունների և անկյունների չափագրում տեղագրական քարտեզների և տեղանքի պատկեման վերծանում, քարտեզների դերի և նշանակության գնահատում)
 - ❖ 1.3 Լանդշաֆտագիտության նոր ուղղությունները և կառուցողական նշանակությունը
- ❖ **ԳԼՈՒԽ 2. ԼԱՆՂԱՓՏՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ՝ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓՈՎ /հետազոտություն և կիրառելիություն/**
 - ❖ 2.1 Հանրակրթական դպրոցում խաղերի միջոցով լանդշաֆտային պլանավորում իրականացնելու գործընթացը
 - ❖ 2.2 Լանդշաֆտային պլանավորում և լանդշաֆտային դիզայն առարկայի նպատակը. խնդիրները և պատմությունը <<Հայաստանի աշխարհագրության>> դասընթացում
 - ❖ Եզրակացություններ և առաջարկություններ
 - ❖ Գրականության ցանկ.
 - ❖ Հավելվածներ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արդիականությունը

- ✓ Լանդշաֆտը մշտապես զարգացող բաց համակարգ է, նրա պահպանության, կառավարման և պլանավորման ժամանակակից մարտահրավերները աշակերտների հետաքրքրասիրության և հետաքրքրության սահմաններում են:

Ավարտական աշխատանքի նպատակն է

- մտածել, թե ի՞նչ են ընկալում «լանդշաֆտ» ասելով՝ դա այն վայրն է, որտեղ իրենք ապրում են, թե՛ մի այլ վայր է,
- Պատկերացնել, թե ի՞նչ դեր կարող են նրանք ունենալ որպես անհատներ և հասարակության անդամներ լանդշաֆտի կայուն և ներդաշնակ զարգացումը խթանելու տեսանկյունից:

➤ Նպատակի ուսումնասիրման համար կարևորում ենք հետևյալ խնդիրները՝

Վերլուծել հանրակրթական դպրոցում առկա բոլոր այն դասարանների դասագրքերը և թեմաները, որոնք կարող են կապ ունենալ << լանդշաֆտ >> հասկացության և լանդշաֆտային պլանավորման հետ

Մշակել լանդշաֆտային պլանավորմանը ուղղված միջոցառում՝ կրտսեր և միջին դպրոցներում:

Ստեղծել դպրոցական աշխարհագրության 9-րդ դասարանի դասընթացում նոր թեմա, որի շրջանակներում տալիս ենք գաղափար լանդշաֆտի մասին:

ԳԼՈՒԽ 1. ԼԱՆԴՇԱՓՏԱԿՅԻՆ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԳՈՒՅԶԱԳՐՈՒՄ

- ❖ 1.1 Լանդշաֆտային պլանավորման մեթոդաբանության զարգացումը
- 1.2 Լանդշաֆտագիտության հետազոտության մեթոդները
- 1.3 Լանդշաֆտագիտության նոր ուղղությունները և կառուցողական նշանակությունը.

✓ Դաշտային լանդշաֆտային հանույթ

✓ Լանդշաֆտային երկրաբանիա

✓ Լանդշաֆտների երկրաֆիզիկա

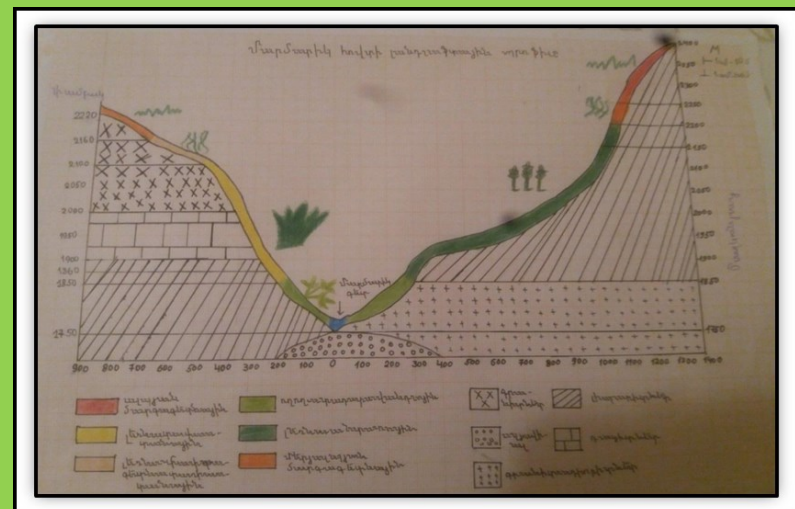
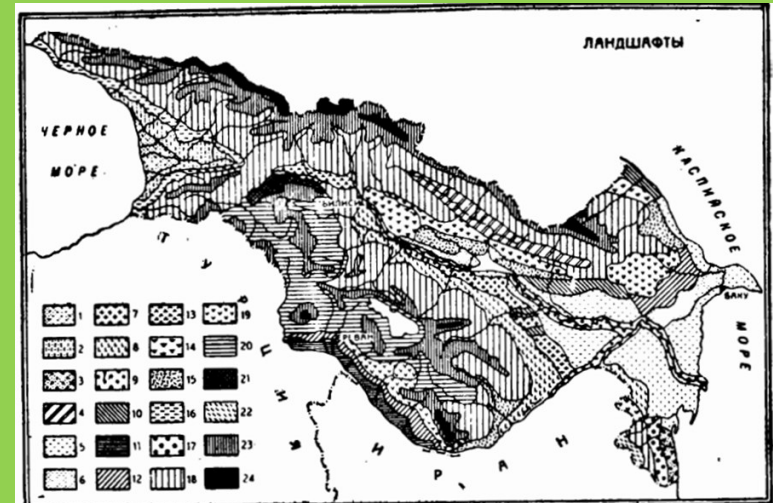
✓ Լանդշաֆտների բժշկագիտություն

✓ Լանդշաֆտային ռազմագիտություն

✓ Լանդշաֆտային քարտեզագրում

✓ Մարդ- բնություն
փոխհարաբերություն

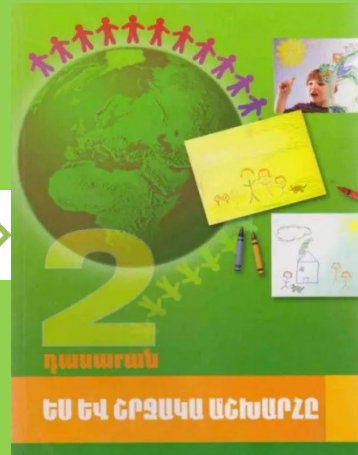
✓ Կոնստրուկտիվ-կառուցողական
լանդշաֆտագիտություն

❖ ԳԼՈՒԽ 2. ԼԱՆԴՇԱՖՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲՆԱԴԱՅԴԱՆԱԿԱՆ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓՈՎ

<<Ես և շրջակա աշխարհ>> 2-րդ դասարան (դասագրքի հեղինակ՝ Ա. Հովսեփյան, Ա. Կարապետյան, Գ. Հովհաննիսյան, Ն. Տողանյան, Ա. Գյուլբուդադյան, Լ. Մարտիրոսյան):

✓ Իրանացրել ենք հանրակրթական դասընթացում թեմայի գնահատում և ցույց ենք տվել աշխատանքի կիսառնչվածությունը

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակը հարակրթական դպրոցներում

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակից բխող վերջնարդյունքներն են՝

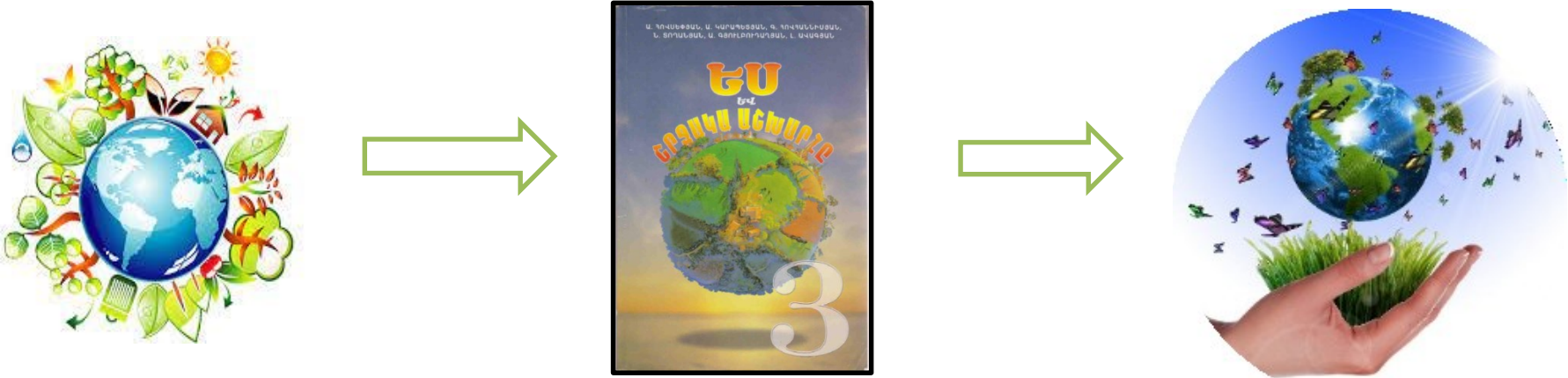
Նպատակ

Օգնել գիտակցել բնության մեջ տեղի ունեցող բնական և մարդու գործունեության հետախառնված տեղի ունեցող փոփոխությունները, ինչպես նաև մարդու ներգործության բացասական հետախառնվածքները:
Նպաստել պատասխանատու վարքագծի ձևավորմանը:

Վերջնարդյունք

Համեմատել և տարբերակել շրջապատի օբյեկտները՝ մարդու և բնության կողմից ստեղծված:
Դիտարկել, նկարագրել բույսերի և կենդանիների փոխկապվածությունը, բերել սննդային շղթաների օրինակներ:
Բացատրել, թե ինչ դեր ունի մարդը բնության վատթարացման գործում, մեկնաբանել բնության պահպանության և խնայող վերաբերմունք անհրաժեշտությունը:

<<Ես և շրջակա աշխարհ>> 3-րդ դասարան (դասագրքի հեղինակներ՝ Ա. Զովսեփյան, Ա. Կարապետյան, Գ. Զովհաննիսյան, Ն. Տողանյան, Ա Գյուլբուդադյան)

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակը հարակրթական դպրոցներում

Նպատակ	· Գիտենա, որ տարվա եղանկների փոփոխությամբ փոփոխվում է նաև բնությունն ու կենդանիները: · Նախնական գիտելիքներ ձևավորել Արեգակի շուրջ Երկրի պտույտի և իր առանցքի շուրջ պտույտի շուրջ: · Նախնական գիտելիքներ ձևավորել գեշերվա և ցերեկվա հերթափոխության, եղանակների հերթափոխության շուրջ: · Գիտենա տարվա եղանակներին:
---------------	--

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակից բխող վերջնարդյունքներն են՝

Վերջնարդյունք	· Երկրի մոդելի վրա ցուցադրի ,թե ինչպես է Երկրի պտույտն իր առանցքի շուրջը պայմանավորում գիշերվա և ցերեկվա հերթափոխությունը Երկրի վրա: · Նշի, թե ինչպես են առաջանում տարվա եղանակները: · Նշի Երկրի վրա տարվա եղանակների փոփոխության պատճառը: · Թվարկի տարվա եղանակները և դրանցից յուրաքանչյուրի փոփոխության ժամանակ կենդանական և բուսական աշխարհում տեղի ունեցող փոփոխությունները:
----------------------	---

<<Ես և շրջակա աշխարհ>> 4-րդ դասարան (դասագրքի հեղինակներ՝ Ա. Զովսեփյան, Գ. Զովհաննիսյան, Ն. Տողանյան, Լ. Ավագյան

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակից բխող վերջնարդյունքներն են՝

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակը հարակրթական դպրոցներում

Նպատակ

- Ամրապնդել ջրի կարևորության գաղափարը՝ տարբերելով մաքուր և աղտոտված ջուրը՝ նշելով, թե ինչու է աղտոտված ջուրը վնասակար բույսերի, կենդանիների և մարդկանց համար:
- Բացատրել, որ կենդանիները և բույսերը ինչպես են ստանում իրենց սնունդը:
- Նախնական գիտելիքներ ձևավորել հողի կազմության, երկրի մակերևույթի հիմնական ձևերի, ռելիեֆի տարբեր ձևերի շուրջ:

Վերջնարդյունք

- Նկարագրել, որ բնության մեջ կենդանիներն ու բույսերը դասակարգվում են ըստ տարբեր բնութագրերի, բերել դասակարգումների տարբեր օրինակներ:
- Դիտարկել և նկարագրել բույսերի հիմնական մասերը, աճի գործընթացը, կյանքի համար անհրաժեշտ պայմանները:
- Բացատրել, թե մարդը, կենդանիները, բույսերը որտեղից են ստանում իրենց սնունդը, սնման շղթաների օրինակներ բերել:
- Ներկայացնել մարդու գործունեության ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մեկնաբանել բնության աղտոտվածության և առողջության միջև կապը:

✓ Կրտսեր դպրոցում կատարված աշխատանքների եզրակացություն

✓ Կրտսեր դպրոցում սովորողը պատկերացում պետք է ունենա լանդշաֆտի վերաբերյալ, լանդշաֆտը դիտարկվում է որպես բնության բաղկացուցիչ մաս:

1. Սովորողը պատկերացում մարդ-բնություն - լանդշաֆտ փոխհարաբերությունը
2. Սովորողը կարողանում է համեմատել

3. Սովորողը կարողանում է մեկնաբանել, թե ինչ դեր ունի մարդը բնության վատթարացման հարցում, նաև դրանից բխող խնայող վերաբերմունքի անհրաժեշտությունը:
4. Սովորողը կարողանում է մեկնաբանել մարդու և բնության փոխհարաբերությունը

✓ Բնագիտություն 5-րդ դասարանի դասագիրք, (դասագրքի հեղինակներ՝ Է. Ղազարյան, Ա. Թռչունյան, Գ. Մելիքյան, Թ. Վարդանյան, Հ. Խաչատրյան)

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակը հարակրթական դպրոցներում

✓ Առանձնացված թեմաների նպատակից բխող վերջնարդյունքներն են՝

Նպատակ	• ճանաչել կենսոլորտը: Իմանալ կազմը և կառուցվածքը: • Իմանալ հատկանիշները: • Ցույց տալ կենդանի օրգանիզմների միմյանց և շրջակա միջավայրի միջև եղած կապերը: • Իմանալ բնական համակեցություններում օրգանիզմների ունեցած հարմարվածությունների մասին և կարողանա բնութագրել դրանք:
--------	---

Վերջնարդյունք	• Ներկայացնել կենսոլորտի կազմն ու կառուցվածքը: • Բնորոշել կենդանի և անկենդան բնության կապը: • ճանաչի իր շրջապատում մեծ տարածում ունեցող բույսերի և կենդանիների տեսակները: • Ներկայացնի հողածածկույթի, բուսական և կենդանական աշխարհների դերը կենսոլորտում:
---------------	--

✓ 5-րդ դասարանում բնագիտությունն առարկայից կատարված
ուսումնասիրությունների եզրակացություն

➤ Միջին դպրոցում սովորողը ճանաչում է կենսոլորտը, կազմը, կառուցվածքը
և հատկանիշները:

1. Ցույց է տալիս կենդանի օրգանիզմների , ինչպես միմյանց, այնպես էլ
շրջակա միջավայրի հետ եղած կապերը:

2.Կարողանում է բնորոշել կենդանի և անկենդան բնության կապը,

3. կարողանում է ներկայացնել ոլորտների փոխադարձ կապը:

✓ Միջին և ավագ դպրոցում կատարված աշխատանքների եզրակացություն

➤ Աշխարհագրություն (6-12 թդ դասարաններ)

Աշխարհագրություն 6-րդ դասարան

Աշխարհագրություն 7-րդ դասարան

Աշխարհագրություն 8-րդ դասարան

Հայաստանի աշխարհագրություն 9-րդ դասարան

✓ Աշխարհագրություն 10-րդ 11-րդ, 12-րդ դասարաններ

Սովորողը հնարավորություն ունի ամրապնդել կրտսեր և միջին դպրոցում լանդշաֆտի մասին պատկերացումները՝

Գործողություն 1. Լանդշաֆտի դիտում

🐿 Նպատակ՝ Ընկալել լանդշաֆտը տեսնելու միջոցով

- Դրսում աշակերտներն անցնում են հատուկ ընտրված ճանապարհով և միաժամանակ հետազոտում լանդշաֆտի ձևերն ու գույները: Նկարում են լանդշաֆտը՝ վերարտադրելով դիտարկված ձևերը և երանգները:

Հանրակրթական դպրոցում խաղերի
միջոցով լանդշաֆտային
պլանավորում իրականացնելու
գործընթացը

Գործողություն 2. Լանդշաֆտը լսել

- ✓ Դրսում աշակերտներն անցնում են հստակ ընտրված ճանապարհով (կանգ առնելով և ունկնդրելով), որտեղ լսվում են ձայներ և աղմուկներ (սովորաբար դրանք փոփոխվում են՝ կախված սեզոնից և օրվա ժամից): Փակելով աչքերը՝ նրանք լուռ հաշվում են լսելի ձայների և աղմուկների քանակը և մտապահում: Նրանք նկարում են լանդշաֆտը, որպեսզի կարողանան հիշել այն:

Ս Նպատակ՝ Ընկալել լանդշաֆտը լսելու միջոցով:

✓ Գործողություն 3. Լանդշաֆտի շոշափում

Ս Նպատակ՝ Ընկալել լանդշաֆտը շոշափելու միջոցով:

✓ Դրսում աշակերտներն անցնում են հստակ ընտրված ճանապարհով, որտեղ հավաքում են բնական (տերևներ, կեղև, մամուռ, քարաքուս, խճաքար, ավազ, խեցիներ) և մարդու միջամտության արդյունքում ծագած (շշի կափարիչ, թուղթ, պլիեթիլենային տոպրակ) տարրերի նմուշներ:

Վերադառնալով լսարան՝ աշակերտներն այդ նմուշները տեղադրում են ստվարաթղթե տուփի մեջ, և պատրաստում են երկրորդական արտադրանք, վերջում մասնակցում են ընդհանուր քննարկմանը:

Գործողություն 4. Լանդշաֆտը զգալ

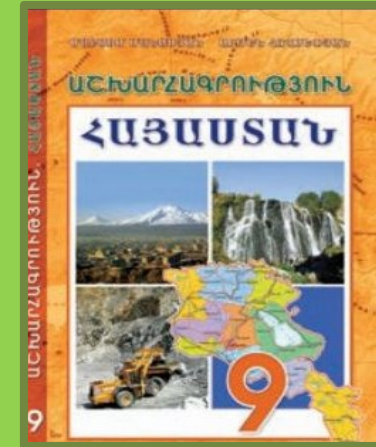
Ս Նպատակ՝ Ընկալել լանդշաֆտը մտքերի և հույզերի միջոցով:

- ✓ Դրսում աշակերտներն անցնում են լանդշաֆտով՝ նշելով իրենց ճանապարհը և դիտարկման կետերը: Նրանք լուռ քայլում են՝ կենտրոնացնելով իրենց մտքերը և հույզերը: Նրանք կատարում են նշումներ և ներկայացնում իրենց հույզերը պատկերակներով: Նրանք մասնակցում են ընդհանուր քննարկմանը:

Լանդշաֆտային պլանավորում և լանդշաֆտային դիզայն առարկայի նպատակը, խնդիրները և պատմությունը <<Հայաստանի աշխարհագրության>> դասընթացում

Դպրոցական աշխարհագրությունն դասընթացում, 9-րդ դասարանի <<Հայաստանի աշխարհագրություն>> դասընթացի շրջանակներում կարելու է ենթ համարում անդրադառնալ ԼԱՆԴՇԱՖՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆԸ ԵՎ ԼԱՆԴՇԱՖՏԱՅԻՆ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆԸ:

20

ԼԱՆԴՇԱՖՏԱՅԻՆ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ ԼԱՆԴՇԱՖՏԱՅԻՆ ԴԻԶԱՅՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՆՊԱՏԱԿԸ, ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գաղափար լանդշաֆտի մասին

✓ Հարցեր և առաջադրանքներ

✓ Լրացուցիչ նյութ հետաքրքրասերներին

Թեմայի արժեքայնությունը և ուժեղ կողմերն են

- **Միջառարկայական կապի ստեղծում**՝ Գիտություն և տեխնոլոգիա, պատմություն, աշխարհագրություն, լեզուներ, մաթեմատիկա, արվեստ, ֆիզիկական դաստիարակություն, հետ:

- **Մեկնաբանվել է աշխարհագրության դասագրքերի մ բարեփոխման հայեցակարգը և մոտեցումը:**

- **Առկա է թեմային վերաբերող ժամանակակից գրականություն(սակայն հիմնականում օտարալեզու:**

Թեմայի խոցելիությունը և թույլ կողմերն են

- Դասագրքերում առկա նյութը չի նպաստում դասագործընթացում ուսումնական կարողունակությունների ձևավորմանը
- Անձնական դիտարկումների հիման վրա կատարվեց հետևություն, որ գործող ուսուցիչները քիչ ուշադրություն են դարձնում
- Սովորողների շրջանում լանդշաֆտային մշակույթի տեղեկացվածության անբավարար մակարդակ:

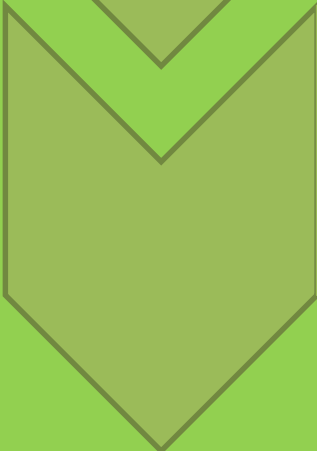
Եզրակացություններ

- Մեր կողմից մշակված խաղերի միջոցով աշակերտները ինքնադրսևորվելու, ճանաչողական հետաքրքրասիրություն ցուցաբերելու ունակություն են դրսևորում աշխարհագրություն - ես և շրջակա աշխարհը - բնագիտություն առարկաների հանդեպ:
- Աշակերտները կարողանում են մեկնաբանել մարդ - բնության փոխհարաբերությունը, ցույց տալ մարդու գործունեության ազդեցությունը լանդշաֆտի վրա:
- Աշակերտները կարողանում են ստեղծել ներառարկայական և միջառարկայական կապեր:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Իրականացնել տեղեկատվական արշավներ, որոնց շրջանակներում կմշակվեն լանդշաֆտային պլանավորման կազմակերպման տարբեր ձևեր

-
- Մշակել լանդշաֆտային պլանավորմանը ուղղված միջոցառում-նախագիծ՝ կրտսեր և միջին դպրոցի համար:
 - Մեր կողմից առաջարկված նոր թեմա - Նախագիծի ընդգրկում դպրոցական աշխարհագրության 9-րդ դասարանի «Հայաստանի աշխարհագրություն» դասընթացում:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

